

RĪGAS DOMES
LABKLĀJĪBAS
DEPARTAMENTS

PĒTĪJUMS

“KAS TRAUCĒ RĪGAI KĻŪT PAR PIEEJAMĀKO PILSĒTU EIROPĀ?”

SIA „Projektu un kvalitātes vadība”, 2022

Pētījuma mērķis un metodes

Mērķis – veikt vides un pakalpojumu pieejamības cilvēkiem ar invaliditāti Rīgas valstspilsētas pašvaldībā analīzi un izstrādāt rekomendācijas pakalpojumu pieejamības šķēršļu pārvarēšanā.

Metodes:

- tiesību aktu analīze;
- ekspertu viedokļu apkopojums;
- Rīgas domes pārstāvju intervijas;
- intervijas un apsekojumi konkrētos objektos, tai skaitā privātos, valsts un Rīgas domes pārziņā esošos;
- intervijas ar personām ar invaliditāti;
- gadījumu analīze.

Būtiskākie normatīvie akti

- 19.10.2021. MK noteikumi Nr.693 “Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21”, kuri izdoti saskaņā ar Būvniecības likuma 5. panta pirmās daļas 3. punktu. Noteikumi nosaka prasības, kādas ievēro, projektējot ēkas, stadionus, arēnas, brīvdabas estrādes un citas brīvdabas izklaides būves, kā arī prasības to novietošanai, jaunai būvniecībai, atjaunošanai, pārbūvei un restaurācijai. Stājoties spēkā šiem MK noteikumiem, spēku zaudēja:
  - 30.06.2015. MK noteikumi Nr.340 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211- 15 “Dzīvojamās ēkas”” (zaudējis spēku 01.11.2021.)
  - 30.06.2015. MK noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”” (zaudējis spēku 01.11.2021.)
- 30.04.2013. MK noteikumi Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”. Noteikumi nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei.
- 19.04.2016. MK noteikumi Nr. 238 “Ugunsdrošības noteikumi” Noteikumi nosaka ugunsdrošības prasības, kas fiziskajām un juridiskajām personām jāievēro, lai novērstu un sekmīgi vietas dzēstu ugunsgrēkus, kā arī mazinātu to sekas neatkarīgi no objekta īpašuma formas un atrašanās.
- Papildus LBN 200-21 noteiktajam 2022.gadā Labklājības ministrija izstrādājusi “Labās prakses ieteikumus vides pieklūstamības nodrošināšanai”.
- 2020. gada 14. jūlijā pieņemti MK noteikumi Nr. 445 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”.

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Sabiedrības līmenis		<ul style="list-style-type: none"> • Sabiedrības izpratnes trūkums par problēmas aktualitāti, nepieciešamību to risināt. • Sabiedrības izpratnes trūkums par vides pieejamības risinājumiem. • Sabiedrības negatīva attieksme pret vides pieejamības risinājumiem un mērķgrupu. • Vandālisms un infrastruktūras izmantošana neparedzētiem mērķiem
Valsts un pašvaldības līmenis	Regulējums un tā piemērošana	<ul style="list-style-type: none"> • Nepietiekami augsta prioritāte. • Pašvaldībai nav deleģējuma risināt problēmu. • Vēsturiskās apbūves saglabāšanas nosacījumi. • Komunikāciju “sarkanās līnijas”. • Ugunsdzēsības normatīvu formālās prasības. • Konkrētu atbildīgo trūkums pašvaldības līmenī. • Atbilstošas kompetences trūkums. • Prasību formālais raksturs. • Problēmas ar saskaņojumu un preventīva izvairīšanās no problēmām. • Izmaiņas normatīvos un standartos laika gaitā. • Standartizētu vides pieejamības risinājumu piedāvājuma trūkums. • Informatīvā atbalsta nepietiekamība. • Motivējošu iniciatīvu trūkums.
	Objekti valsts un pašvaldības atbildības sfērā un priekšzīme	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts un pašvaldības priekšzīmes trūkums. • Holistiska redzējuma trūkums. • Standartizētu vides pieejamības risinājumu trūkums. • Pieejamie objekti “izkaisīti” telpā, nevar izveidot maršrutu. • Ierobežota sabiedriskā transporta pieejamība. • Viedo risinājumu neesamība.

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Īpašnieku un projektētāju līmenis	Objektīvi ierobežojošie faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Ierobežotas finanses. • Ierobežojumi, ko nosaka ēkas konstrukcija un atrašanās vieta, reljefs. • Optimāls pielietojums esošajai platībai, samērīguma princips.
	Redzējums, izpratne un attieksme	<ul style="list-style-type: none"> • Intereses trūkums par vides pieejamības nodrošināšanu. • Ekonomiskās prioritātes. • Citas atšķirīgas prioritātes. • Zināšanu trūkums par problēmu risināšanas veidiem. • Grūtības domāt universālā dizaina kategorijās. • Neatbilstoša ekspluatācija. • Nolietojums un uzturēšanas trūkums ilgtermiņā. • Vienotas atbildības trūkums īpašnieku pusē.
Mērķgrupas līmenis		<ul style="list-style-type: none"> • Konservatīvisms un negatīva iepriekšējā pieredze. • Nespēja atļauties piekļūstamību. • Neprasme rīkoties ar tehnoloģijām, digitālā plaista.

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Sabiedrības līmenis

Sabiedrības izpratnes trūkums par problēmas aktualitāti,
nepieciešamību to risināt

Cilvēki ar invaliditāti sabiedrībā nav pietiekami redzami un atpazīstami. Īpaši tas attiecas uz personām ar redzes invaliditāti.

Tas ir par izglītību, vispār par acu atvēršanu, ka mums tādi cilvēki ir. [..] Tikai viņus nekur neredz. Un tad man paliek pavisam bēdīgi. Tātad viņi ir iesprostoti. Nevis tāpēc neredz, ka viņu nav un mums ir veselīga sabiedrība, un ka mums nav problēma ar tādiem cilvēkiem, bet tā problēma ir tāpēc, ka viņi sēž mājās un nekur netiek. [..] Nav tāda kopējā sabiedrības līdzjūtība, [..] neizjūt to kā tādu vajadzību. Arhitekts

Lielākoties ārpus Juglas cilvēki bieži vien neredzīgo cilvēku vispār neatpazīst, viņi neatpazīst balto spieķi. [..] Un Dziesmu svētkos mēs arī gājām, piemēram, ar balto spieķi, nu, skaistās kleitās ar vainagiem. [..] Tas ir tas signāls, nu, kā cilvēkiem vajadzētu atpazīt neredzīgo un neskriet viņam virsū. Un iet garām no cita kora sievietes, un viņas saka: “Vai, tik skaistas kleitas un beisbola nūja rokā!”. Neredzīgas personas radiece

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Sabiedrības līmenis

Sabiedrības izpratnes trūkums par vides pieejamības risinājumiem

Lielākā sabiedrības daļa nepazīst mūsdienīgus vides pieejamības risinājumus – vismaz izņemot tādus kā pandusi un pacelāji. Tāpat novērojamas tādas rīcības kā, piemēram, sniega novietošana ziemā stāvvietā personām ar invaliditāti, atkritumu kastu un elektroskūteru novietošana uz vadulām un tamlīdzīgi.

Un sabiedrības sapratne par tiem [luksofora skaņas] signāliem brīžiem ir ļoti dīvaina. Viens piemērs – aicinājums Ziemassvētkos nomainīt signālu uz Ziemassvētku meldiņu. Rīgas domes Satiksmes departaments

Mums ar tiem [trauksmes] striķiem bēdīgi iet [..] Tur regulāri norauj, domājot, ka tas ir ūdens noraujamais. [..] Es domāju, ka tie cilvēki ir jocīgi. Protams, ka tur neieiet cilvēki ar īpašām vajadzībām, tur ieiet parasti cilvēki, un tad viņš norauj ūdeni ar šo. [..] Tur var rakstīt milzīgiem burtiem, bet viņi to nelasa un neredz, tas ir īpatnēji. Līdz ar to mēs viņu esam atsējuši augstāk, tā droši vien nedrīkst darīt, bet tas vienkārši nav izturams, tās pogas tomēr ir labāks risinājums. [..] Bet, kad viena pasākuma laikā trīs reizes ir jāatslēdz un vienreiz arī iegaudojās, tad tu saproti, ka – Zeme, atveries. [..] Trakākais ir tas, ka vienkārši, ja tā turpinātos, vienā brīdī, kad tiešām kādam būtu kaut kas, neviens jau vairs neaizietu. Kultūras iestāde

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Sabiedrības līmenis

Sabiedrības negatīva attieksme pret vides pieejamības risinājumiem un mērķgrupu

Vides pieejamības risinājumi nereti ir kompromiss, kad kādai sabiedrības daļai nākas samierināties ar savas telpas sašaurināšanos, lai būtu iespējams nodrošināt pilnvērtīgu vides pieejamību. Telpas pārdale par labu kādam vienam izsauc pārējo neapmierinātību. Tāpat svarīgi, kas par šiem risinājumiem maksās. Racionāls risinājums šajā gadījumā būtu saprātīgs kompromiss, jo agresīva savu interešu aizstāvēšana var izraisīt pārējo grupu neapmierinātību.

Bija tāds absurds Rīgas pašvaldībā, tad mums ir atsevišķu finansējumu uz personu dzīvesvietas pielāgošanai un riteņkrēslu pacēlāju uzstādīšanai, kur arī, nu, tā kā ir jāsaskaņo ar mājas lielākās daļas, mājas šo te īpašnieku, vai par to, vai tur varēs, vai nevarēs ierīkot šo te pacēlāju. Diezgan bieži nācās arī saskarties ar to, ka šie te māju īpašnieki, nu, atsevišķo dzīvokļu īpašnieki pasaka, ka viņiem to nevajag, “tas man nebūs ērti, es tur netikšu garām” vai vēl kaut kas. Rīgas Sociālais dienests

Ir jābūt pretī tam burkānam, tai izpratnei jābūt, pretējā gadījumā var panākt pretēju efektu, ka atkal tie sliktie, kas visu pieprasa. Uzņēmējs

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Sabiedrības līmenis

Vandālisms un infrastruktūras izmantošana neparedzētiem mērķiem

Daļa vides pieejamības risinājumu ir atkarīga arī no sabiedrības attieksmes pret publisko infrastruktūru kopumā. Līdz ar to šie vides pieejamības risinājumi nevar funkcionēt paši par sevi, atrauti no pārējās sabiedrības gatavības tos pieņemt un neizmantot citiem mērķiem. Tas savukārt nozīmē, ka izmaiņas iespējamās tikai pakāpeniski, mainoties sabiedrībai kopumā.

Visu demolē, paspēj visu nolauzt. Arī tur, kur mums ir [tualetes] Esplanādes parkā vai Vērmanes dārzā, kur cilvēki vienkārši inventāru bojā, to pašu inventāru, kas attiecas uz invalīdiem. Rokturus lauž nost vai vispār kaut kur nes projām, noskrūvē un aiznes prom, un tā tālāk. Un tāpēc bieži notiek sūdzības, kāpēc šī kabīne ir ciet. Rīgas domes Mājokļu un vides departaments

Pa nakti aizbrauc [bezpajumtnieks tilta liftu] starp stāviem un tur guļ. Ne no augšas, ne no apakšas nevar dabūt nost. Tad mēs tur sadarbojamies arī ar pašvaldības policiju. Rīgas domes Satiksmes departaments

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Nepietiekami augsta prioritāte

Likumdošanas līmenī vides pieejamība šobrīd būtībā ir ar zemu prioritāti vai, precīzāk izsakoties, tā pēc būtības ir horizontāla prioritāte. Rīgas gadījumā atbildība ir sadalīta starp virkni domes departamentu. Līdz ar to ir nepieciešams sakārtot likumdošanu, lai tie normatīvie akti, kas attiecas uz vides pieejamību, būtu ar pietiekami augstu prioritāti.

Tāpat kā ugunsdzēsība, neatkarīgi, ko un kā būvē, ugunsdzēsības noteikumi ir visam pāri, tā arī šie pieejamības noteikumi būtu pāri pārējiem noteikumiem, vai arī nevis pāri, bet sakārtoti. Sakārtot šos normatīvos dokumentus, lai neviens dokuments nebūtu šķērslis pieejamības ievērošanai. Sustento

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Pašvaldībai nav deleģējuma risināt problēmu

Daļā situāciju pašvaldībai ir vēlme situāciju risināt (ja Rīgā problēmas ir visbūtiskākās), taču nepieciešamas vai nu izmaiņas nacionālajā likumdošanā, vai arī deleģējums pašvaldībai tās risināt pašai.

*Rīga no savas puses bija iesniegusi grozījumus Ceļu satiksmes likumā. Rīga ir diezgan strikta šajā viedoklī. Rīga redz, ka tā ir obligāta skrejriteņu reģistrācija. Rīga redz, ka tās ir tiesības pašvaldībai noteikt zonas, kur drīkst pārvietoties [ar skrejriteņi], kur nedrīkst pārvietoties. Rīga ir strikta uz to, ka par pārkāpumiem ir tiesības piemērot sodus un [ka] to var darīt arī pašvaldības policija. Rīga no savas puses ir gatava norādīt arī un licencēt šos te pakalpojumu sniedzējus, norādīt vietas, kur drīkst un kur nedrīkst atstāt skrejriteņus, un attiecīgi paredzēt arī kaut kādus sodus un sankcijas par to, ka skrejriteņi tiek novietoti neatbilstoši šim te [nosacījumam].
[..] Mums šobrīd nav deleģējuma pašvaldības līmenī, ko darīt. Mēs prasām arī šo deleģējumu. Tas ir viens no [punktiem]. Rīgas domes Satiksmes departaments*

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Vēsturiskās apbūves saglabāšanas nosacījumi

Risinājumi, kas vēsturiskajā apbūvē tiek atrasti un iekļauj vides pieejamību, mēdz būt ļoti dārgi, kas var ierobežot vēlmi vispār atjaunot ēkas pilsētas centrā. Nereti nav iespējams nonākt pie risinājuma, kas ir no pieejamības viedokļa visefektīvākais – tas ir kompromiss, kur vides pieejamība tiek nodrošināta minimāli nepieciešamajā līmenī.

Tur mēs esam saskārušies un vairāki īpašnieki ir informējuši par problēmām, ka jā, risinājumu var atrast, bet tas risinājums ir tāds, ka pus ēka jāpārbūvē. Ka tas nav tik viegli un nav samērīgi. Ekonomikas ministrija

Brīžiem mēs tur Vecpilsētā gribam nosargāt to pēdējo pareizo bruģi, pa kuru vispār pāriet nevar pat normāls cilvēks, kur nu vēl pabraukt. Man liekas, ka jābūt tādai līdzsvarotai domāšanai. Arhitekts

Mums tā sākotnējā Ģertrūdes ielas vīzija bija pavisam savādāka, nekā ir šobrīd. Un Ģertrūdes iela bija veidota daudz draudzīgāka, vides pieejamāka. Attiecīgi mēģinot radīt to... piemēram, to apaļbruģi vispār izņemot ārā un aizstājot ar to kalto bruģi. [...] Bet te ir stāsts par to, ka [Nacionālā] kultūras mantojuma pārvalde mums pateica “Nē!”, un.. un tas “Nē” bija tik stingrs, ka mēs četras reizes gājām un lūdzamies, [lai] vismaz tajās vietās, kur kritiski nepieciešams, lai viņi tomēr saskaņo tos risinājumus. Rīgas domes Satiksmes departaments

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Komunikāciju “sarkanās līnijas”

Problēma, kas ietekmē iespējas nodrošināt vides pieejamību, ir pazemes komunikācijas. Virs šīm “sarkanajām līnijām” netiek pieļauta pandusu un tamlīdzīgu būvju uzstādīšana. Risinājumi būtu komunikāciju “turētāju” pretimnākšana tajos gadījumos, kad tas ir iespējams un kompromisu risinājumu rašana, kā arī piemēram, pagaidu pandusu izvietošana, kurus iespējams vienkārši uzstādīt un vienkārši noņemt.

Un tu bieži vien pat gribi atrisināt kaut kāda pandusa izbūvi, bet tu to nevari izdarīt, kad viens komunikāciju turētājs ir iespītējies, ka viņam vajag, lai ir kā līdz šim. Un pat Rīgas dome neko nevar izdarīt. Apeirons

Kā izeja varētu būt šī demontējamā metāla uzbrauktuve, kuru tai brīdī, kad vajag kaut ko rakt, var ļoti vienkārši demontēt. Tad jautājums – kam pieder uzbrauktuve. Jo tiek iekšā mājā, tātad tā ir īpašnieka uzbrauktuve? Tādā gadījumā tā būtu jādemontē īpašniekam. Vai tā ir pilsētas uzbrauktuve. [...] Un svarīgi ir, ja Rīga jau būtu [tam] gatava, tad būtu ļoti labi, ja tā piederētu Rīgai. Īpašniekam vai jāmaksā noma, vai... Sustento

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Ugunsdzēsības normatīvu formālās prasības

Ugunsdzēsības normatīvu prasības nav pielāgotas situācijai, kad māja ir būvēta tā, lai drošākais un reālākais risinājums, kā rīkoties ugunsgrēka gadījumā, ir nevis evakuācija, bet gan palikšana ugunsdrošā dzīvoklī. Tad, ja mājoklī ir ievērojams daudzums personu ar kustību traucējumiem, šāds risinājums būtu optimāls.

Neviens nevar atrisināt, vai negrib atrisināt, vai, kas vispār nav atrisināms pie šīs likumdošanas ... un visu pārējo. Mēs ar to esam nodarbojušies. Redziet, ir tā, ka, lūk, nostrādā šī ugunsgrēka signalizācija pēc visiem normatīviem un visiem tā tālāk, cilvēki evakuējas, dodas prom... [..] Bet lifts ir nobraucis lejā, atvēris durvis un noslēgts. Lūk, un tas jau ir arī šis te jautājums, uz ko mēs neesam ne no viena saņēmuši atbildi, izņemot tīri klaji demagoģiskus paziņojumus, ka, lūk, jūs te organizējiet evakuāciju tur, vediet tur, nezinu, kaut kādus tos speciālos tur laivu uzpūšamos, kaut ko tur, ko tur, ko tur... Rīgas pilsētņēmnieks

Ugunsgrēks, kas šeit bija, pierādīja tad, ka šeit viss ir izdarīts pareizi. Šis dzīvoklis izdega. Viņš pat nokvēpis, pat gaitenis īsti nebija. Un ugunsgrēks viena dzīvokļa robežās arī paliek. Visi ugunsdzēsēji iebrauca, atbrauca, nodzēš uguni, izvēdina dūmus, un problēma ir atrisināta. Rīgas pilsētņēmnieks

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Konkrētu atbildīgo trūkums pašvaldības līmenī

Tā kā vides pieejamība Rīgā būtībā ir horizontāla prioritāte, tad nav personas vai struktūrvienības, kas par to atbild – dažādos departamentos ir atbildīgie par atšķirīgiem aspektiem.

Jā, tā ir problēma Rīgas domei, ka ir simts atbildīgie par vienu jautājumu. Pieejamība ir horizontālāks jautājums, viņam jābūt vertikālākam. Tas ir tas, ko mēs vēlētos panākt – lai šī vide tiek apkopota un likta atsevišķi vienuviet. Kamēr viņš ir horizontālais jautājums, ir pierādīts – neviens horizontāls jautājums, kas ir horizontālā prioritātē, nestrādā. Sustento

Jo mums ir tāds departaments un šitāds, bet par to vides pieejamības skatījumu neviens departaments tādu politisko atbildību neuzņemas un nesaka – re, kur mums tas būs, kā mēs visu to redzam. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Atbilstošas kompetences trūkums

Rīgas domes darbinieki norāda, ka šobrīd nav pieejami speciālisti, kas varētu pilnvērtīgi izvērtēt vides pieejamību vai koordinēt domes rīcību attiecībā uz vides pieejamību (gan attiecībā uz to, lai nodrošinātu vienotu izpratni par to Rīgas domes objektos, gan veiktu uzraudzību pār citiem objektiem pilsētā).

Jā, es gribēju papildināt tieši par to, ka tas vienalga, vai tas sertificētais arhitekts, kurš izstrādāja būvniecības dokumentāciju, vai departamenta arhitekts, kas pēc tam izvērtēja ieceri. Var jau izvērtēt, vai tur norādīti tie procenti, attālumi un viss pārējais. [Bet] pēc būtības, vai tā vides pieejamība ir pieejama kā tāda [..] Neviens speciālists mums departamentā nav tāds, ne arī tas sertificētais arhitekts nav [, kas to spētu]... Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Prasību formālais raksturs

Vides pieejamības izvērtējums nereti tiek veikts formāli: (1) var tikt izvirzītas prasības objektiem un akceptēti projekti, kas atbilst prasībām formāli, bet nenodrošina vides pieejamību pēc būtības; (2) prasības var tikt izvirzītas formāli, nepieļaujot nelielas atkāpes, kas risinātu problēmas, vienlaikus saglabājot vides pieejamību.

Patiesību sakot, mēs esam izgājuši visas tiesas cauri, jo dažas tiesas uzskatīja, ka būvnormatīvos viss ir kārtībā, bet citas tiesas skatījās no cilvēka viedokļa, jo tiesai jāaizstāv tās cilvēka tiesības kā tādas. Un te ir tā kolīzija, vai mēs skatāmies no cilvēciskā faktora, lai Latvijā cilvēki dzīvotu labāk, vai arī esam tie burta kalpi un viss.

Apeirons

Iespējams, mums nav iespēja izveidot to pandusu, nu, nezinu, par metru garāku, vai par diviem. Nu uztaisām viņu drusciņ īsāku. Bet ierēdņi Būvvaldē pateica – nē, jums neatbilst. [...] Ir kāpnes, ir panduss, bet, tā kā pandusa slīpums neder, tad tas panduss principā ir nederīgs. [...] Un viņiem vienkārši nācās uzstādīt, ja nemaldos, par kādiem 20 vai 25 tūkstošiem mehānismu, kas ir jāapkopj, kas ir jāiepako ziemā... Neviens tur nav braucis nekad, uzreiz saku. [...] Un “Apeirons” par to slīpumu uzrakstīja, ka ir OK. Arhitekts

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Problēmas ar saskaņojumu un preventīva izvairīšanās no problēmām

Arhitekti un īpašnieki nereti norāda uz problēmām ar projektu saskaņojuma saņemšanu (vai vismaz ievērojamu laiku, kas patērēts, lai to saņemtu). Rezultātā daļa izvēlas saskaņojumu neveikt vai arī to veic tā, lai preventīvi izvairītos no iespējamajiem sarežģījumiem, upurējot iespēju izstrādāt efektīvu vides pieejamības risinājumu.

Tas ir mans personīgais viedoklis, bet manuprāt tas birokrātiskais process, kas bija jāveic, lai izbūvētu šo trapu, tas bija daudz par garu un sarežģītu. Un mums pusgadu bija jāgaida, jo, rokot zemi, atradās kaut kādi kabeļi, kas nebija iezīmēti plānos. Tas nozīmē, ka ir jāpārskatīja vēlreiz projekts. Projekta pārskatīšana aizņēma pusgadu. Valsts iestāde

Manuprāt, šobrīd ir tā situācija, līdzīgi kā ar projektiem, ka tie, kas iet un skatīja būvvaldē, tie ir cietēji. Tie, kas vienkārši iet un uztaisa, neko neprasa, tiem viss ir labi. Arhitekts

Nu, neviens nebija gatavs, un tas projekts arī neparedzēja tik lielus ieguldījumus. [...] Tas ir uzreiz jāskatīja ar visiem komunikāciju turētājiem, tas ir uzreiz milzīgi sarežģīts process, jā. [...] Nu, ka šis bija tāds šim brīdim vienkāršākais pieņemamākais variants par to zvanu pogu [uzbrauktuves vietā]. Arhitekta

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Izmaiņas normatīvos un standartos laika gaitā

Vides pieejamības risinājumi un standarti laika gaitā mainās. Līdz ar to objekti, kas saskaņoti vai nodoti ekspluatācijā agrāk, mūsdienu prasībām vairs neatbilst.

Tagad, ņemot vērā, ka tikko beidzās Mežaparka rekonstrukcija, kur mēs bijām piesaistīti, jo mēs arī par VEF un Mežaparka iekštelpām atbildam, protams, ka tur daudz vairāk iesaistījās gan “Apeirons”, gan visi citi. Tur ir kāpņu apzīmējumi gan ar rokām, gan ar pēdām. Visur jau bija VEFā, kas tika nodots 2017.gadā. Te 2013.gadā vēl nebija tās prasības acīmredzot, un tas netika tādā veidā iestrādāts. Kultūras iestāde

Bieži vien šie arhitekta risinājumi ir ar garu, garu bārdu. Un tas ir šobrīd Rīgā, kad tiek realizēti kādus 6-8 gadus veci projekti, tad, kad tā nauda ir. Viņi, protams, neatbilst vairs nekam, bet viņš ir kaut kad izstrādāts.

Sustento

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Standartizētu vides pieejamības risinājumu piedāvājuma trūkums

Rīgā šobrīd pietrūkst piedāvāto risinājumu standartizācijas. Tiek norādīts uz iespēju standartizēt uzbrauktuves, izstrādāt standartizētus vides pieejamības risinājumus tipveida projektu dzīvojamajām mājām u.tml.

Bet viņas [uzbrauktuve] sastāv no gabaliem. Tā kā lego. Uzliek vienkārši atbilstoši augstumam, garumam. Viņas, protams, nav nekas skaists, bet tai pašā laikā tas ir, ko izmanto ārzemēs, valstīs, kur ir šīs vēsturiskās ēkas, pie tām, jo viņi netaisa nekādu kārtīgu, kas bojā vēsturisko skatu, bet liek šīs demontējamās metāla uzbrauktuves, kas pašas par sevi ir ārpus. Sustento

Un, ja Rīgas namu pārvaldnieks var uzņemties šādu projekta izstrādi, tad droši vien tas daudziem atvieglotu. Vispār tāds projekts, kaut vai nebūtu pieejams struktūrfondu finansējums, vienalga – ja ir uztaisīts projekts, ir uztaisīta tāme, ir skaidras izmaksas, skaidrs, ko tas reāli nozīmē. Droši vien tas veicinātu vairāku dzīvojamo māju iedzīvotāju kopības lēmumu pieņemšanu ar labu vides pieejamībai. Ekonomikas ministrija

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Informatīvā atbalsta nepietiekamība

Būti nepieciešams plašāks informatīvais atbalsts. Turklāt šis atbalsts ir nepieciešams gan valsts un pašvaldību darbiniekiem, gan plašākai sabiedrībai, gan personām ar invaliditāti.

Un varbūt arī vispārīgi pieņēmuma dibināšanas pašā sākumā, ne tikai, ka pasaka, ka PVN jāmaksā [un] tamlīdzīgi, bet uzņēmēju iepazīstināt ar vides pieejamību. [...] Bet tāda vides pieejamība tikai tad, kad veries vaļā, ka viss nepareizi, pārbūvē visu, un liekas, nu, johaidī, pašvaldībai, valstij jābūt ar rekomendējošām, lai to vidi uzreiz sakārtotu. Ēdināšanas uzņēmuma īpašnieks

Ja es braucu, piemēram, uz Benjamiņa namu, tad, paskatoties viņu mājas lapā, es redzu, ka uzbrauktuve ir pārāk stāva, bet tur ir papildus informācija, ka nepieciešams asistents, lai es varētu pa viņu uzbraukt. Un tad es ņemu draudzeni un braucu. Sustento

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības
līmenis: Regulējums
un tā piemērošana

Motivējošu iniciatīvu trūkums

Pašvaldība neveic intervenci, lai problēmu risinātu. Kā optimāls piemērs veiksmīgam risinājumam tiek minēta fasāžu atjaunošanas programma, norādot, ka līdzīgi varētu rīkoties arī attiecībā uz vides pieejamības risinājumiem. Tāpat tiek minēti naudas pārdales risinājumi, kas funkcionē kā nodoklis tiem, kas vides pieejamību nav nodrošinājuši, un kā subsīdija tiem, kas ir.

Motivēt darīt. Nevis domāt, kā to vienu pakāpienu nenoņemt, bet, lai viņš būtu motivēts noņemt. [...] Tad tev ir mazāks īpašuma vai zemes nodoklis. Rīgā ir jau tāda sistēma – ja tev nav renovēta fasāde, tev ir lielāks īpašuma nodoklis. Ja esi renovējis – mazāks. Uzreiz mēs redzam, ka pēdējos gados visi sarosījušies un renovē fasādes. Un cik ilgā laikā tas atmaksājas. Viens varbūt saprot – jā, viņam tur trīs pacēlāji jāliek un tas nekad neatmaksāsies. Bet otrs saprot, ka viņš to vienu pakāpienu noņems un pusgada laikā tas viņam atmaksāsies, un viņš to izdara. Vai arī ir sistēmas, ka tie, kam nav pieejams, maksā kaut kādu naudu budžetā, un no tā budžeta pašvaldība iegulda vides pieejamības uzlabošanā citur. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Valsts un pašvaldības priekšzīmes trūkums

Valsts un pašvaldības
līmenis: Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Valstij un pašvaldībai vides pieejamības nodrošināšanā ir jābūt kā pirmajiem un jārāda priekšzīme. No vienas puses tas saistās ar nepieciešamību nodrošināt pakalpojumus, kam jābūt pieejamiem visiem iedzīvotājiem, no otras – tas dod morālas tiesības prasīt vides pieejamības risinājumus no citiem. Līdz ar to Rīgai nepieciešama vīzija, kā problēmu risināt, kā arī atbilstoša un pakāpeniska rīcība, lai šai vīzijai pietuvotos.

Tas vispār ir stāsts par valsts tādu apzinīgumu un piemēra rādīšanu. Kā mēs varam prasīt, lai to dara citi, ja valsts atļaujas pateikt, ka viņai [slimnīcā] pietiek ar vienu ratiņkrēsliem pieejamu tualeti kaut kur gaitēna galā? [..] Nebūtu loģiski [arī], ka Rīga tagad caur saistošiem noteikumiem uzliktu kaut kādu pienākumu privātiem, bet sev ieliktu visus izņēmumus, ka uz viņiem tas neattiecas. Tas ir svarīgākais. Ekonomikas ministrija

Teiksim, Rīgas mērs iet un saka, ka mums vides pieejamību vajag ievērot visās lietās, visām iestādēm nodot informāciju – vai jūs padomājāt par vides pieejamību savās aģentūrās un pakalpojumu sniedzēju centros, arī apkaimju centros, kuri arī nav pieejami pēc būtības. [..] Skaidrs, ka gada laikā mēs neizmainīsim, bet mums ir vīzija, ka katru gadu mēs kaut ko. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Holistiska redzējuma trūkums

Ir būtiski, lai pašvaldībai būtu holistisks redzējums uz pilsētas attīstību kopumā. Vides pieejamība šajā gadījumā ir tikai viens no aspektiem, kam šis kopums jāveido. Taču tā ir saistīta ar cietiem jautājumiem, kas vienlaikus jārisina, pretējā gadījumā risinājumi var nefunkcionēt, kā iecerēts. Un skatījumam jābūt no iedzīvotāja, no pakalpojumu saņēmēja perspektīvas.

Īsumā – mēs varam uztaisīt superpieejamu skolu, bet, ja tur nebūs pedagogi, kas gribēs ņemt to bērnu, tad pakalpojums tev nav pieejams. Vai mēs uztaisām superpieejamu poliklīniku, bet nevienā rentgena aparātā tu netiec iekšā, nevienā ultrasonogrāfijā, tu nevari to izmantot un nevari saņemt pakalpojumu. Tas tā no ratiņnieka viedokļa. Bet no redzes traucējumiem arī – es varu aiziet uz PMLP, bet tur rindas regulētājs. Es numuriņu izņemt varu, bet neredzu, kurp man aiziet. Tur nav cilvēka, kas varētu man palīdzēt aizvest. Līdz ar to pakalpojumu nevaru saņemt. Apeirons

Valsts un pašvaldības
līmenis: Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Standartizētu vides pieejamības risinājumu trūkums

Valsts un pašvaldības
līmenis: Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Vides pieejamības risinājumi Rīgā, kur tie ir, šobrīd ir izstrādāti nesistemātiski. Vispirmām kārtām tas attiecas uz luksoforiem un vadulām, kas atvieglotu orientēšanos personām ar redzes traucējumiem.

Mēs liekam tikšņošus [luksoforus] , tik un tik skaļus, pie satiksmes trokšņa tāda – liekam tik un tik skaļus. Nu, kaut kas tāds. Vadlīnijas mēs taisām šādi. Bet tagad Čaka ielā ir viena veida, te, Valdemāra ielā pirms gada taisītās ir savādākas, Barona ielā vēl savādākas. Bet tam cilvēkam grūti pieņemt, ka ir kaut kas savādāk. Vienā krustojumā viņam jāatceras – ā, te bija tāds princips, nākamajā tāds princips. Apeirons

Un mums jau nav vienotas prasības pašiem kā pašvaldībai, ko izvirzīt projektēšanas uzdevumā, ko tam projektētājam uzprojektēt. Satiksmes departaments kaut ko “randomā” pa savam ieliek projektēšanas uzdevumā, Īpašuma departaments kaut ko savu. Un tad mēs nemaz nevaram būt kā paraugs privātajiem, jo mums pašiem nav tādas... Rīgas domes Mājokļu un vides departaments

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Pieejamie objekti “izkaisīti” telpā, nevar
izveidot maršrutu

Pārvietošanās pilsētā ir apgrūtināta tāpēc, ka elementi, kur vides pieejamība nodrošināta, nav savienoti vienotos maršrutos, rezultātā ievērojami mazinot to faktisko pieejamību. Ziemas apstākļos pārvietošanās ratiņkrēslā kļūst teju neiespējama – gan ietvju šķērskrituma dēļ, gan tāpēc, ka dažviet ietves ir notīrītas, dažviet nav, un paļauties uz to, ka būs notīrītas, izbraucot uz ielas, nav iespējams.

Mēs uztaisām šo te pacēlāju, bet tālāk trotuārs ir tik ļoti sabojāts, ka viņš, nu, nekur vairs... Viņš var tikt līdz durvīm un tālāk netiek. Un tad šis te kompleksais risinājums, lai vismaz varētu, nu, vai nu nobraukt un no ietves uztaisīt tā, lai, lai tas cilvēks var pārvietoties, lai viņš tiktu līdz sabiedriskajam transportam, lai viņš tiktu līdz savai automašīnai, kura... ar kuru viņš var pārvietoties. Rīgas Sociālais dienests

Skaidrs, ka tam šķērskritumam ir jābūt, lai peļķes neuzkrātos, lai ūdens tecētu nost, bet reizēm viņš ir vairāk, nekā vajadzīgs, un tev pabraukt pa tām ielām ir ārkārtīgi grūti. [...] Ziemā tas ir vispār neiespējami. Tāpēc arī cilvēki ziemā tikpat kā nebrauc pa Rīgas ielām, jo viņas tur nekopj neviens un ir tas šķērskritums. Apeironis

Valsts un pašvaldības
līmenis: Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Ierobežota sabiedriskā transporta pieejamība

Valsts un pašvaldības
līmenis: Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Ekspluatācijas līmenī ir saglabājušās sabiedriskā transporta pieejamības problēmas. Piemēram, informācija par piebraukušā transporta numuru daļā transporta līdzekļu netiek nosaukta vai tiek nosaukta pārāk vēlu. Tāpat ne vienmēr ir veiksmīga komunikācija starp transporta līdzekļu vadītājiem un personām ar invaliditāti, un ne vienmēr vājredzīgām personām ir uztverama informācija uz tablo.

Jo ļoti laba ir tā lieta, ka viņš nosauc [maršrutu]. Bet kā tas notiek dzīvē? Viņš piebrauc, atver durvis, visi sakāpj, viņš aizver durvis, nosauc ciparu un aizbrauc. Apeirons

Mums cilvēki vienkārši saka – tas autobuss piebrauc un tur ir zvana poga, kuru tu piespied, ja tu gribi iet. Bet tev līdz tai zvana pogai ir jāpiekļūst. Bet, ja tu esi ratos un piebrauc pie tā autobusa tik tuvu, un poga nav pie ieejas, bet tur bišķiņ nost, pie riteņiem kaut kur, tev ir bīstama sajūta, sevišķi ziemā, rudenī, pavasarī – paslīdēt zem autobusa apakšā. Tāpēc viņš stāv atsevišķi kaut kur. Un tad kā rīkoties – roku pacelt? Tas nav likumā noteikts, bet tas veidojas ar tādām izpratnes lietām, kuras var reglamentēt caur informatīvām kampaņām, caur izskaidrošanas lietām. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Viedo risinājumu neesamība

Pasaulē ir pieejami viedie risinājumi, kas ļauj personām ar redzes traucējumiem orientēties, izmantojot viedierīces. Tomēr, lai tas būtu iespējams, nepieciešams, lai informāciju par pilsētu būtu šīm programmām pieejami.

Vienkārši ejot ar to programmu, viņš tev pasaka, nu, piemēram, tu esi tagad tur, nu, [augstskolas] trešajā stāvā pie 22.kabineta, ja. Viņam ir tādas lokācijas iestatītas. Bet Latvijā nekas tāds nav. Nopirkām [..] spieķi, tādu gudro, kurš arī runā. [..] Ā, mēs nopirkām to spieķi, un ārzemēs tas spieķis ir, viņš ir savienots ar transporta visu tīklu, ar visu kustības sarakstu. Piemēram, ja “Rīgas satiksmes” tas saraksts ir savienots ar to programmatūru. Bet pie mums tas nestrādā. Neredzīgas personas radniece

Un tie viedie risinājumi ir paradījušies pavisam nesen. Es esmu īstenībā apņēmis kaut kad arī aizbraukt apskatīties kādu šādu risinājumu. Man liekas, ka tas ir tas, uz ko Rīga varētu iet. Rīgas domes Satiksmes departaments

**Valsts un pašvaldības
līmenis:** Objekti valsts
un pašvaldības atbildības
sfērā un priekšzīme

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Ierobežotas finanses

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Objektīvi
ierobežojošie faktori

Finansējums parasti ir centrālā tēma, runājot par iespējam izstrādāt vides pieejamības risinājumus. Ja jaunos objektos papildus izmaksas ir mazākas, tad rekonstruējamajos objektos efektīvi vides pieejamības risinājumi var nozīmēt nepieciešamību veikt nozīmīgas investīcijas. Nereti tādas izmaksas, kas šo pieejamību nodrošinātu, īpašnieks atļauties nevar, tādējādi, tās prasot obligāti, būvniecības vai biznesa attiecīgajās telpās nebūs.

Un te tas ir, atkal izmaksas, bet, lai cik tas neskanētu, bet, ja tu ieguldi un liftu izmanto reizi mēnesī, tev jāsāk strādāt, tu nevari atdot visu naudu liftam un nesākt strādāt. Tāpēc es saku, [...] ja ir tādas lielas pārbūves, ja nāk pretī valsts, pašvaldība... Protams. Visu veicinātu nauda. Restorānu īpašnieks

Plānojam vienu, vienu ēku, arī domājam pielāgot, nu, ir pieci stāvi, nu, piecstāvu liftu uztaisīt no jauna, tas ir ļoti... [...] Nu, tas ir daudz. Mēs esam sapratuši, ka vienu pašu to mēs nevaram atļauties. Ne projekta ietvaros, ne šajā te pašvaldības ēku pielāgošanas projekta ietvaros – arī tādu mēs nevaram atļauties. Rīgas Sociālais dienests

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Ierobežojumi, ko nosaka ēkas konstrukcija
un atrašanās vieta, reljefs

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Objektīvi
ierobežojošie faktori

Rekonstruējamās ēkās iespējamās arī situācijas, kad nodrošināt pieejamību ir ļoti komplicēti vai pat neiespējami ierobežoto telpu resursu dēļ. Daļā padomju laika apbūves ierīkoti lifti, taču tie apstājas pusstāvos, ko vienkārši atrisināt nav iespējams. Centra ēkām problēma var būt saistīta arī ar transporta novietošanas iespējām, ērtu piekļuvi ēkai, jo ierobežotajai telpai ap ēku jāpilda pārāk daudz funkciju vienlaicīgi.

Nu, ja tas lifts apstājās pusstāvā, un viņš arī apstāsies pusstāvā, un tagad sākt ķēmoties un, un, un, un, un būvēt kaut kādus dēļu laipas vai kaut kādus pacēlājus... [..] Viņš jau pats pa tām laipām nevar iebruukt, tur vajag asistentu... [..] Nu nevar tagad būvēt kaut kādus tur šos te braucošos krēslus, nolaižamās iekārtas un visu pārējo, kas uz vienu cilvēku izmaksā ārkārtīgi dārgi. Otrkārt, atstāt šo publiskajā daļā, tas nozīmē, ka viņš tur ātri vien tiks iznīcināts, un viņš atkal tur nedarbosies un tā tālāk. Rīgas pilsētņēmnieks

Bet mums, piemēram, nav nevienas stāvvietas muzejam. Mums nav iespēja cilvēkiem ar invaliditāti kaut kur blakus nolikt mašīnu ne piebruukt ar kaut kāda cita veida transportlīdzekli. Protams, arī apkārt ir kāpnēs, ir arī piebruuktuves, bet kā jūs jau minējāt, ir bruģis, nav stāvvietu, tik līdz pašai ēkai nav tik vienkārši. Muzejs

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Optimāls pielietojums esošajai platībai,
samērīguma princips

Ir būtiski, nodrošinot vides pieejamību, ievērot samērīgumu. Rekonstrukciju gadījumā parasti runa ir par to, ka daļu pārējās telpas nākas ziedot vides pieejamības nodrošināšanai. Taču dažreiz šāda rīcība padara neiespējamu telpas funkcionēšanu saskaņā ar sākotnējo iecerī.

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Objektīvi
ierobežojošie faktori

Tev ir jānozog diezgan liels gabaliņš no telpas, kuru... un citkārt tu varētu pārdot vai izmantot kaut kam citam.
Arhitekts

Nu, kā viņš apgriezīsies tai koridorītī trīsmetrīgā, gadījumā, ja viņam uz atpakaļu ir jāizbrauc, gadījumā, ja tualete ir aizņemta. Mums liekas – nopietni? [..] Ja es vienu lietu nomainu, tur ķēdes reakcijā viss aiziet. Jo, lai to koridorīti pagarinātu, man reģistratūra principā nesanāk ar to visu, kas tur ir paredzēts, izvilks jau – visas tās gāzes, visas tās lietas. Arhitekts

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Intereses trūkums par vides pieejamības
nodrošināšanu

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Daļai atbildīgo un iesaistīto vides pieejamības problemātika neinteresē. Tas var būt saistīts ar nespēju, nevēlēšanos pieņemt citādo, var būt saistīts ar to, ka vides pieejamības risinājumi tiek pārāk agresīvi pieprasīti, taču iznākums šādos gadījumos ir izvairīšanās no problēmas risināšanas vai pat aktīva pretdarbība.

Un viņš saka – man vienalga. Viņš ir dusmīgs uz to situāciju, ka viņš tiek piespiests. Viņam nav un viņam tā kā “piekāst”, viņam neinteresē. Viņam nav šī “burkāna”, [kas pozitīvi motivētu]. Arhitekts

Tāpēc, ka ir no sērijas – ja jums vajag, es jums uztaisīšu [formāli atbilstošu, bet pēc būtības nefunkcionālu risinājumu], es jums ieriebšu. Tādā veidā. [..] Ja jums vajag... Tāpēc mēs arī tiesā ejam un esam izgājuši visus tiesu līmeņus, un Augstākās tiesas senāts ir pateicis, ka mums ir taisnība un atdevis atpakaļ apgabaltiesai.

Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Ekonomiskās prioritātes

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Nozīmīgs iemesls, kāpēc netiek nodrošināta vides pieejamība, saistās ar ekonomiskiem apsvērumiem – personas ar invaliditāti netiek saskatītas kā tādi klienti, kuru gadījumā investīcijas vides pieejamības nodrošināšanā atmaksātos. Arī ārvalstu tūristi ar ierobežotām kustību spējām netiek saskatīti kā pietiekami nozīmīgs potenciāls ienākumu avots, lai viņu piesaistes dēļ investētu vides pieejamības risinājumos.

Kurš būs pirmais, kurš sāks būvēt projektu, piemēram, simtsdzīvokļu māju, viņam visi dzīvokļi būs ar vides pieejamību? Kurš būs tas? Un viņš nevarēs pārdot to. Tas viss, tas projekts būs kaķim zem astes. Nu, viņš lēnām pārdos, varbūt, kaut ko, bet viņš, viņš būs lūzers salīdzinājumā ar citiem. Tas ir diemžēl. Arhitekts

Tomēr mūsu ēdināšanas iestādes ir dārgākas, lielākai daļai šiem cilvēkiem ienākumi ir tādi, ka viņi nevar atļauties, piemēram, uz mūsu restorāniem nākt. Diemžēl. Restorānu īpašnieks

Tas ir tūrisms, vācu tūrists iebrauc un viņš maksā naudu te. Mums tas tūrists atbrauc un kur tu viņu vari aizvest? Pa Vecrīgu tu viņu nepavadāsi, nav iespējams. Uz kuģīša tu viņu nevari dabūt virsū, uz kafejnīcu tu nevari Vecrīgā aizvest, jo tur nav pieejamība. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Citas atšķirīgas prioritātes

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Pastāv arī citas atšķirīgas prioritātes, kas var likt izšķirties par labu kam citam, nevis vides pieejamības risinājumiem. Arhitektu gadījumā tas nereti būs ēkas vizuālais veidols vai interjers. Nereti prioritāte ir vecu ēku saglabāšana. Savukārt Rīgas pilsētai ierobežotas ietves gadījumā var būt jāizšķiras, kas ir prioritārs – vadulas, transporta pieturvietu nojumes vai varbūt koki.

Kas tiek tajā arhitektu sabiedrībā, nu paskatāties, kur tur virzās, postmodernisma visādas lietas, apdares tur, kāpnes skaistas, logi. Un nevienā brīdī netiek runāts, ka, o, šeit ir ļoti labs vides pieejamības risinājums, ka bija ļoti sarežģīta situācija un re, kur mēs to ļoti skaisti atrisinājām, iekļaujas vidē, moderni. Apeirons

Tā vecu māju stutēšana ir vienkārši slimība Latvijai. Un tad mēs ieliekam 10 pacēlājus vienā skolā. Desmit! [..] Nu, ko tur daudz izmantot, kur četri pakāpieni, tur pacēlājs. Tas bērns nemūžam ar to pacēlāju nebrauks, citi bērni viņu nonesīs pa tām trepēm. Sustento

*Jo sabiedrība sagaida, piemēram, tās pašas pieturvietu nojumes – visiem vajag, bet tad vadulai vienkārši vairs nav vietas. Tad mēs apzināties to, un tur ir tās izšķiršanās brīžiem – nepatīkamas izšķiršanās. Rīgas domes
Satiksmesdepartaments*

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Zināšanu trūkums par problēmu risināšanas
veidiem

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Ļoti bieži īpašnieki, projektētāji un citi iesaistītie nav informēti par iespējamajiem risinājumiem – dažreiz ne tikai par to, kā tie pareizi izmantojami, bet pat par atsevišķu risinājumu esamību kā tādu. Īpaši tas attiecas uz risinājumiem, kas palīdz redzes un dzirdes traucējumu gadījumā.

Manuprāt, tas ir vairāk saistīts ar, nu, drīzāk ar nezināšanu. Šie te iestāžu vadītāji jeb, nu, atbildīgie jeb telpu turētāji, ka viņiem nav zināms, kā labāk pielāgot, kas ir tās specifiskās lietas, kas būtu nepieciešamas, un pat atsevišķi, man liekas, kad pat nav nepieciešams ļoti liels finansiāls ieguldījums, lai varētu to nodrošināt. Jā, tā nezināšana. Rīgas Sociālais dienests

Atceramies, kādas bija labierīcības Rimi veikalā. Viss balts, grīda balta, pods balts. Ko darīt vājredzīgam cilvēkam? Ieiet publiskās tualetēs, jāsāk čamdīt, labākā vieta, kur to darīt. Pareizi? Latvijas Neredzīgo biedrība

Latvijā, izsludinot iepirkumu par sabiedriskā transporta pārvadājumiem, katrā autobusā vajadzēja būt akustiskajai cilpai. Dažos autobusus arī ir. [..] Mums ir kādās 10 vietās no 2001.gada šādas akustiskās cilpas ieliktas. [..] Viņas ir ļoti lētas. Tā ir 60.gadu tehnoloģija un nemaksā neko daudz. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Grūtības domāt universālā dizaina kategorijās

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Universālais dizains ietver risinājumus, kas vienlaikus noder cilvēkiem bez invaliditātes, gan personām ar dažāda veida invaliditāti. Telpas organizācijai un izvēlētajam risinājumam ir jābūt loģikai, pielietojot to tādā pašā veidā, kas izmantojams, plānojot telpu personām bez invaliditātes.

Un arī tas, ko mēs vienmēr sakām, ka tiem risinājumiem nav tikai uz invaliditāti jāattiecas. Viņiem ir jāattiecas arī uz jaunajiem vecākiem, arī uz vecajiem cilvēkiem, kuriem grūti kāpt pa kāpnītēm un pārvarēt kaut kādus šķēršļus, jo viņiem kājas sāp un palocīt celšus nevar. Apeirons

Tas ir viens no universālā dizaina principiem. Intuitīvi. Tu ieej dzelzceļa stacijā. Ko mums vajag? Kasi. Mēs viņu nevaram atrast. Tāpēc, ka viņa ir starp visiem veikaliem, Narveseniem. Un kur ir ēkas galvenā ieeja? Arhitekti jau tā kā cenšas to uzsvērt, ja ir labs arhitekts, mēs saprotam – te ir galvenā ieeja. Intuitīvi to vidi izveidot. Paliec vecāks, arī ir grūtāk izprast kaut ko. Bet tu ieej, tu saproti – ā, šeit man ir uz peroniem jāiet. Apeirons

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Neatbilstoša ekspluatācija

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Neatbilstoši ekspluatācijas risinājumi nezināšanas, citu prioritāšu un tamlīdzīgu iemeslu dēļ pēc būtības var vidi padarīt nepieejamu.

Rīgas dome stāstīja, kā kur tur uztaisījuši pieejamu pludmali, nodevuši, viss bija skaisti, pārgriezuši lentīti, parādīja televīzijā. [..] Un aizbraukuši pēc 2 dienām, viss sakrāmēts kaudzē, lai nepazūd. [..] Nu, jā, lai neaiznes [jūrā]. Bet bija sakrāmēts kaudzītē, un mēs bijām tur, kur mēs bijām. Tāpēc ekspluatācija ir ļoti būtiska. Mēs varam uztaisīt uzbrauktuvi un priekšā nolikt skapīti. Sustento

Tev iet tā vadlīnija, it kā uz liftu, bet viņa atduras pret miskasti. Un tad vēl, piemēram, tu ej tālāk, uz vadlīnijām pie kafejnīcas galdiņa, sēž cilvēki, tu atduries cilvēkos. Un vispār tā vadlīnija, viņa apiet apkārt, bet viņa nekur tevi neaizved. Neredzīgs cilvēks ar to neko nevar izdarīt. Neredzīgas personas radiniece

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Nolietojums un uzturēšanas trūkums ilgtermiņā

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Bez atbilstošas uzturēšanas vides pieejamības risinājumi ilgtermiņā nedarbojas. Visproblemātiskākā situācija šajā kontekstā mēdz būt ar pacēlājiem, ja tie ilgstoši netiek lietoti, kā arī zvanu pogām, ja to funkcionēšanu nodrošina baterijas. Minētās problēmas nozīmē, ka uz vides pieejamības risinājumiem nav iespējams paļauties.

Tādas tehniskas ierīces, kuras tiek lietotas pietiekami reti vai arī nav atbilstošas klimatiskiem apstākļiem, vai arī netiek veikta pienācīga apkope, skaidrs, ka nekas jau nedarbojas mūžīgi, un, ja nav kvalitatīvs, tad nav kvalitatīvs. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments

Tā baterija ir izlādējusies. Un tad tu 2-3 reizes piezvani un nekas nenotiek, un tu vairāk uz to vietu vienkārši neej. Apeirons

Es domāju, ka tās ir kaut kādas iekšējās bažas par to, ka tu netiksi līdz tam maršrutam, kurš tev ir ieplānots. Tu nekad nevari paļauties, vai tev palīdzēs iekāpt sabiedriskajā, vai tu varēsi izbraukt tur vai tur. Ziemā, piemēram, nav notīrītas ietves un tu nezini, cik tālu tu tiks. Es domāju, ka tas ir dēļ tās nepieejamās vides, tās bažas, kas bieži vien ir pamatotas. Valsts iestāde

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Vienotas atbildības trūkums īpašnieku pusē

Īpašnieku un
projektētāju līmenis:
Redzējums, izpratne
un attieksme

Institūcijās reti ir viens atbildīgais par vides pieejamības risinājumiem. Līdz ar to var veidoties situācijas, kad arhitektam, izstrādājot risinājumu, nepieciešams pašam saskaņot dažādu iestādes darbinieku viedokļus. Vēl sarežģītāk ir tad, ja nepieciešams saskaņot vairāku īpašnieku pozīcijas vai arī īpašnieka un īrnieka vēlmes.

Jā, nu muzejā pēc savas pieredzes es varu teikt, ir ļoti daudz cilvēku, katrs atbild par kaut kādu vienu jomu. Un tad rodas ļoti liels haoss rezultātā. Man bija vairākas [kontaktpersonas], par katru tēmu cita kontaktpersona.
Arhitekta

Tādiem kopīpašniekiem vienmēr vienoties par to, ka mēs tagad, piemēram, nezinu, uztaisīsim kaut kādu pandusu, lai mūsu kaimiņš var vieglāk tikt iekšā, un tam tērēsim kopīgo mājas naudu pie situācijas, ka tek jumts, es pieļauju, ka atkal mēs atduramies pret to, nu, kas ir tās prioritātes: piecdesmit mājas iemītniekiem – jumts, vienam – panduss. Rīgas domes deputāts

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Mērķgrupas līmenis

Konservatīvisms un negatīva iepriekšējā pieredze

Personas ar invaliditāti vairumā gadījumu nav tā sociālā grupa, kas aktīvi meklē jauno, cenšas izklūt no saviem mājokļiem, saņemt pakalpojumus. Šo konservatīvismu lielā mērā nosaka arī negatīvā iepriekšējā pieredze, tas, ka nemitīgi lūgt palīdzību citiem ir apgrūtināši. Rezultātā daļa izvēlas iziet no mājām iespējami reti.

Mums ļoti daudzi cilvēki ir tā, kas tur tajā savā vienā aliņā, un ne pa kam tu no tās aliņas neesi... Kaut gan viņa tev var sen jau vairs nav ērta, bet nē, tā ir tavējā, tu no viņas tad tā kā ārā ne pa kam, nu. To es redzu it īpaši vecos cilvēkos ļoti izteikti. Tas ir, viņi nav, viņi ne pa kam nav gatavi mainīt kaut ko. Rīgas domes deputāts

Tu saskaries ar kaut kādu tādu drausmīgu pieredzi, un tu negribi vairs kādu laiku nekur iet. Arī man tas ir kaut kādā ziņā pazīstams, nu, kaut gan mana situācija ir ievērojami labāka. Vājredzīga persona

Bet mēs nevaram gaidīt – un to mēs arī sakām – ja jūs šodien ieviesāt kaut ko pieejamu, tad uzreiz jau cilvēku rinda stāvēs. Viņi nezin, ka tas ir pieejams, tur laikam jāpaiet, lai cilvēki izmantotu. [..] Bet vajag laiku, lai, teiksim, cilvēks ratiņkrēslā teiktu – iesim uz tiem veikaliņiem uz Tērbatas ielu. Jāpaiet kaut kādam laikam, lai viņi to pieņemtu, nevis kārtējo reizi konstatētu, ka tur ir pakāpieni. Tas vienmēr ir laiks. Sustento

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Mērķgrupas līmenis

Nespēja atļauties piekļūstamību

Būtiska problēma ir personu ar invaliditāti rocība – ievērojama daļa no viņiem dzīvo nabadzībā. Tas var nozīmēt nespēju atļauties pat elementārākās izmaksas, kas nodrošina iespēju izklūt no mājokļa. Bet nespēja izklūt no mājokļa nozīmē to, ka vides pieejamības risinājumus pilsētā šie cilvēki neizmantos, lai cik labi tie būtu. Un arī paša mājokļa izvēli tas ierobežo.

Un tas jautājums, kas mums tika uzdots – vai mēs runājam par pieejamu mājokli vai piekļūstamu mājokli. Jo pieejamais mājoklis ir tas, kur izmaksas nepārsniedz konkrēto ciparu par kvadrātmetru, ko cilvēki var atļauties atbilstoši mūsu situācijai. Un tajā brīdī, kad mēs viņu nodrošinām ar labu piekļūstamību, mēs vairs nevaram iekļauties tajā pieejamā mājokļa koncepcijā, tas uzreiz kļūst par tādu luksusa mājokli. Un šīs bija diezgan plašas diskusijas. Ekonomikas ministrija

Vides un pakalpojumu pieejamības nenodrošināšanas cēloņi

Mērķgrupas līmenis

Neprasme rīkoties ar tehnoloģijām, digitālā plaisa

Daļa personu ar invaliditāti, īpaši jaunākā paaudze, ar digitālajām tehnoloģijām prot rīkoties. Savukārt vecākajai paaudzei tā ir problēma. Līdz ar to arī atšķiras risinājumi, kas tiek uztverti kā optimāli. Turklāt personas ar invaliditāti pašas nereti nav pazīstamas ar iespējamajiem risinājumiem, līdz ar to neprot tos lietot vai pat vispār nezina par šādu risinājumu esamību un nesagaida iespēju ar tiem sastapties.

Šeit ir jāsaprot, ka tā aplikācija nav visiem, un te ir jāpanāk tā vienošanās, ka.., nu tas konceptuālais konsensus ar biedrībām, jo arī ir jāsaprot, ka viņiem ir vairākas nevalstiskās organizācijas, kas pārstāv šīs te grupas, un tie viedokļi sarunās ar viņiem ir atšķirīgi. Vieni saka, ejam uz to viedo, citi saka, nē, nē, mums ir daudz veco cilvēku, viņiem neder, viņiem joprojām vajag skaņu [luksoforus]. Rīgas domes Satiksmes departaments

Un kad mēs sākām šos jautājumus cilināt un prasījām neredzīgiem, vājredzīgiem – ko vajag priekš vides pieejamības, pakalpojumu pieejamības uzlabot, tad saka: “Es nezinu, ko vajag, liekas, ka viss jau ir.” Nav neviena priekšlikuma. Un kad mēs sakām – varbūt to, varbūt šo – tad ā, jā. Cilvēki nav informēti, nav iedziļinājušies, nav redzējuši tādus pozitīvos piemērus. Latvijas Neredzīgo biedrība

Secinājumi

Pārmaiņas sabiedrībā kopumā

- Kopumā sabiedrība Latvijā un arī Rīgā kļūst iekļaujošāka, un viens no elementiem, kas par to liecina, ir arvien labāka situācija vides un pakalpojumu pieejamībā. Tomēr šie procesi ir lēni un pakāpeniski, jo sabiedrības apziņa, izpratne un zināšanas nevar izmainīties gada vai divu laikā. Un izmaiņas attiecas uz sabiedrību visos līmeņos, tai skaitā arī uz pašām personām ar invaliditāti, kuras pakāpeniski arvien biežāk gūst iespēju izmantot to vidi un pakalpojumus, kas pieejami pārējiem. Taču ne visi sabiedrības locekļi, tai skaitā ne visi cilvēki ar invaliditāti, ir gatavi šādiem pārmaiņu tempiem.
- Rīga pēdējā desmitgadē ir kļuvusi ievērojami pieejamāka personām ratiņkrēslos, taču to cilvēku problēmas, kam ir redzes un dzirdes problēmas, ir risinātas ievērojami mazākā mērā. Liela daļa sabiedrības nepazīst vadulas, kā arī neko nezina par akustiskajām cilpām. Sabiedrībā joprojām trūkst zināšanu un izpratnes par to, kā nodrošināt vides pieejamības risinājumus. Kā eksperti šajā jomā darbojas atsevišķas nevalstiskās organizācijas (vispirmām kārtām “Apeirons” un “Susento”).
- Savukārt sabiedrības izpratne parasti reducējas līdz stereotipiskiem nosodījumiem tiem, kas novietojuši transporta līdzekli stāvvietā, kas paredzēt personām ar invaliditāti, tai pat laikā novietojot uz vadulām elektroskūterus, uz pandusiem velosipēdus vai puķu podus un izmantojot tualeti personām ar invaliditāti kā noliktavu.
- Ielu un ēku sakārtošana, nodrošinot plašāku pieejamību, nav ātrs process, arī tas aizņem desmitgades. Šajā laikā mainās arī vides pieejamības nodrošināšanas standarti, tādējādi process īsti pabeigts nebūs nekad. Taču var pakāpeniski padarīt pilsētu iespējami pieejamāku.

Secinājumi

Nozīmīgākās problēmas

- Kā būtiska problēma Rīgā ir konstatējams vienotu standartu trūkums savu īpašumu uzturēšanā un atbildības decentralizācija starp dažādiem Rīgas domes departamentiem. Vides pieejamība Rīgā ir horizontālā prioritāte, un pašvaldībā nav struktūrvienības, kas koordinētu vides pieejamību Rīgā.
- Vides pieejamības risinājumi pilsētas ielās konkurē ar citām sabiedriski būtiskām prioritātēm – nepieciešamību saglabāt kultūras mantojumu, nepieciešamību nodrošināt inženiertehnisko komunikāciju funkcionēšanu un apkopi, nepieciešamību saglabāt apstādījumus, kā arī ar ērtībām jebkuram sabiedrības locekļiem (pieturvietu nojumes, soliņi). Līdz ar to vides pieejamības risinājumu kā prioritātes virzīšana var raisīt sabiedrības neapmierinātību.
- Nereti vides pieejamības prasības ir pārāk formālas, tās aprobežojas ar noteiktu normatīvu izpildi, neiedziļinoties būtībā. Līdz ar to ir iespējams izveidot objektu atbilstošu normatīviem, taču pēc būtības vides pieejamību nenodrošināt, vai arī nodrošināt pieejamu vidu, vienlaikus precīzi neizpildot visu normatīvajos aktos noteikto.
- Daļa pilsētas ielu ir labā kārtībā, taču citās problēmas sagādā gan bedres, gan augstais šķērskritums, ko nepieciešams mazināt. Problēma ir arī tāda, ka pilsētas ielas, kas ir labi pieejamas gada lielākajā daļā, kļūst nepieejamas ziemā – notīrīti posmi mijas ar nenotīrītiem. Tā kā to, vai iela būs notīrīta, paredzēt nav iespējams, tad personas ar kustību traucējumiem no mājām ziemā nereti iziet neriskē. Šobrīd ielu tīrīšanas jautājumi tiek centralizēti risināti, tomēr jāpaiet laikiem, lai tas kļūtu par sistēmu, kas nodrošina, ka pārvietošanās personām ar kustību traucējumiem būs iespējama.
- Kā ēkas, kur vides pieejamības risinājumi ieviesti minimālā līmenī, var minēt izglītības iestādes. Ja vispārējās izglītības pieejamība vēl ir nodrošināta, jo daļā skolu vide ir pieejama, tad interešu izglītība Rīgā personām ar invaliditāti ir gandrīz nepieejama.

Secinājumi

Tiesību akti

- Konstatējams, ka tiesību akti pakāpeniski pārorientējas no saprātīga pielāgojuma kā vides pieejamības normas uz universālo dizainu.
- 2021.gadā pieņemti jauni MK noteikumi Nr.693 “Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21”, kuri izdoti saskaņā ar Būvniecības likuma 5. panta pirmās daļas 3. punktu. Noteikumi nosaka daudz plašāku prasību loku, kādas jāievēro, projektējot ēkas, stadionus, arēnas, brīvdabas estrādes un citas brīvdabas izklaides būves, kā arī prasības to novietošanai, jaunai būvniecībai, atjaunošanai, pārbūvei un restaurācijai. Noteikumos minētās prasības daudz plašāk nekā iepriekš regulē ne tikai vides pieejamību, bet ievieš arī universālo dizainu. Tā kā noteikumi ir jauni, šobrīd nav iespējams izvērtēt to ieguldījumu vides pieejamības nodrošināšanā, bet nevienā intervijā netika norādīts uz kādām problēmām tajā.
- Rīgas saistošajos noteikumos Nr.103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi”, kuru darbība gan ir apturēta, liels uzsvars likts uz vides pieejamības nodrošināšanu publiskajā ārtelpā.
- Ir konstatētas būtiskas pretrunas starp moderniem risinājumiem ugunsgrēka gadījumā (istabas-kapsulas, no kurām evakuācija nav nepieciešama u.c.) un tiem, normatīviem, kas šobrīd ir spēkā Latvijā (jāevakuē visi iedzīvotāji). Tas var traucēt vides pieejamību (personām ratiņkrēslā netiek ļauts doties uz noteiktiem ēkas stāviem, jo nav iespējama savlaicīga izklūšana, ja nefunkcionē lifts).

Rekomendācijas

Holistiska vīzija, samērīgums un pilsētas prioritātes

- Svarīgi, lai Rīgai būtu holistiska pilsētas attīstības vīzija. Vides pieejamības risinājumiem jābūt integrālai šīs vīzijas sastāvdaļai. Bez holistiska redzējuma vides pieejamības risinājumi var traucēt citām pilsētas dzīves funkcijām. Mērķim vides pieejamībā jaunos projektos un ārtelpās jābūt universālajam dizainam, bet, kur tas nav iespējams, nepieciešams rast vismaz saprātīgu pielāgojumu.
- Optimāls ceļš, kā vīziju noformēt dokumentārā formā, būtu vides pieejamības stratēģijas izstrāde, kurai savukārt tiktu pakārtoti plāni ar konkrētiem izpildes termiņiem un finansējuma apjomu, kā arī atbildīgajiem. Veiksmīgai procesu organizācijai Rīgas pašvaldībā nepieciešams koncentrēt atbildību par vides pieejamības jautājumiem. Lai tas varētu efektīvi funkcionēt, struktūrvienībai vai speciālistam, kas atbildētu par vides pieejamību, nepieciešams atrasties tiešā izpilddirektora pakļautībā.
- Vides pieejamības jautājumi būtu risināmi divos līmeņos – koordinējot Rīgas domes īpašumu pieejamību, kā arī pārraugot un veicinot vides pieejamības nodrošināšanu citu īpašnieku objektos Rīgas teritorijā.
- Svarīgi, lai dažādu objektu rekonstrukcijā iesaistītās puses panāktu sabalansētu risinājumu, ņemot vērā gan vides pieejamību, gan komunikāciju turētāju intereses, gan nepieciešamību saglabāt kultūras vērtības un zaļo zonu. Šai nolūkā struktūrvienībai vai speciālistam, kas Rīgā atbildēs par vides pieejamību, jābūt ar pietiekami plašām pilnvarām, lai varētu meklēt risinājumus kopā ar komunikāciju īpašniekiem, atbildīgajiem par kultūras mantojuma saglabāšanu, apkaimju biedrībām un citiem. Ja būvprojektu izstrādātājs nevar individuāli panākt veiksmīgu saskaņojumu, kas ietver visu minēto pušu intereses, tām nepieciešamības gadījumā ir savā starpā jābūt gatavām runāt un vienoties par kompromisiem.⁴⁶

Rekomendācijas

Holistiska vīzija, samērīgums un pilsētas prioritātes

- Viens no risinājumiem, kā sabalansēt intereses stratēģiskā līmenī, būtu padomes (ja tā ir pastāvīga) vai darba grupas (ja paredzēta terminētiem uzdevumiem) izveide, kurā bez Rīgas domes pārstāvjiem ietilptu organizāciju, kas pārstāv personas ar invaliditāti, pārstāvji, personas no uzņēmēju un arhitektu vides, kā arī no cietām procesā iesaistītajām pusēm (piemēram, Ekonomikas ministrijas, Labklājības ministrijas, pazemes komunikāciju īpašniekiem u.tml.).
- Vides pieejamības risinājumiem jābūt saprātīgiem un samērīgiem. Tas nozīmē, ka tos nevar vienādā mērā izvirzīt nelielai kafejnīcai vēsturiskajā centrā un lielam ēdināšanas kompleksam, kas izvietos ēkas pirmajā stāvā. Pirmajā gadījumā striktu prasību izvirzīšana visdrīzāk nozīmēs, ka uzņēmums nevarēs funkcionēt vispār, kamēr otrajā gadījumā to izpildei jābūt obligātai. Kā viens no iespējamajiem risinājumiem ir izmaiņas nodokļu sistēmā, pakalpojumus nodrošinājumiem objektiem, kur nav vides pieejamības par to maksājot nodokli, kas tiek pārdalīts par labu objektiem, kur vides pieejamība ir nodrošināta. Svarīgi, lai šis nodrošinājums būtu pēc būtības, nevis tikai atbilstoši dažiem formāliem kritērijiem. Tāpat svarīgi vērtēt ne tikai vienreiz, pieņemot ekspluatācijā, bet vērtēt to, kā infrastruktūra tiek uzturēta.
- Lai vides pieejamības risinājumus ieviestu maksimāli plaši, priekšroka dodama risinājumiem, kas skar iespējami lielu mērķgrupas daļu, lai arī, iespējams, risinājumi sākotnēji būs nepilnīgi (piemēram, šaurāki mājokļi iespējami daudziem, nevis plašāki bet mazākai mērķgrupas daļai), pēc tam tos pilnveidojot un standartus uzlabojot. Līdzīgā veidā svarīgi vispirms nodrošināt vides pieejamību maģistrālajās ielās, pēc tam pievērsties ja mazākām pieguļošām ielām.

Rekomendācijas

Rīgas pašvaldības īpašumi un infrastruktūra

- Izvirzot augstus vides pieejamības standartus, vispirmām kārtām nepieciešams, lai Rīgas pašvaldības īpašumi atbilstu šiem standartiem. Līdz ar to būtu veicams šo ēku audits, izmantojot, piemēram, Labklājības ministrijas Vides un informācijas piekļūstamības pašnovērtējuma anketu, kas kalpo par pamatu Rīgas pašvaldības iestāžu vides pieejamības nodrošināšanas īstermiņa un ilgtermiņa plānu izstrādei. Tāpat no Rīgas domes daudzos gadījumos atkarīga piekļuve citu īpašnieku objektiem (ielas, ietves, infrastruktūra u.tml.), ko arī vajadzētu novērtēt un iekļaut iepriekš minētajos plānos.
- Lai pieaugtu personu ar invaliditāti īpatsvars Rīgas ielās, šiem cilvēkiem ir nepieciešama pārliecība, ka viņi varēs patstāvīgi pārvietoties. To iespējams iegūt tikai, laika gaitā pakāpeniski pilnveidojot vides pieejamību pilsētā, kā arī pastāvīgi pievēršot uzmanību tam, vai ieviestie risinājumi tiešām funkcionē (vai kādai zvana pogai nav beigusies baterija, vai pacēlājs spēj darboties tūlīt un nekavējoties u.tml.). Īpaši par šo problēmu jādomā ziemā – ja cilvēki nevar būt droši par to, ka iela viņu maršrutā būs notīrīta, viņi uz ielas neizies. Papildus problēmu ziemā sagādā arī augstais šķērskritums daļā ielu – pakāpeniski nepieciešams to samazināt līdz līmenim, kas nodrošina ūdens noteici, bet vienlaikus samazina izslīdēšanas riskus uz ielas, īpaši ziemā.
- Runājot par pakalpojumiem, nepieciešams izvērtēt un uzlabot sabiedriskā transporta pieejamību – īpaši tas attiecas uz pieejamību personām ar redzes traucējumiem (savlaicīga piebraukšā maršruta nosaukšana neredzīgajiem visos transporta līdzekļos), kā arī komunikāciju starp personām pieturā un transporta vadītāju (kā persona ratiņkrēslā dara zināmu savu vēlmi iekāpt transporta līdzeklī). Tāpat būtiski Rīgā padarīt funkcionālas aplikācijas telefonos, kas ļauj personām ar redzes traucējumiem orientēties pilsētā bez pavadoņa palīdzības. Svarīga ir arī sabiedrisko tualetu pieejamība un funkcionēšana (lai persona ar invaliditāti varētu droši zināt, ka norādītajā laikā tualete būs atvērta un darbosies).

Rekomendācijas

Rīgas pašvaldības īpašumi un infrastruktūra

- Tā kā personas ar vienu un to pašu invaliditātes veidu nav viendabīga grupa – vieni labprāt lieto modernās tehnoloģijas, kamēr citi nē – bet daļa no risinājumiem (īpaši personām ar redzes traucējumiem) visdrīzāk arvien vairāk būs saistīti ar šīm tehnoloģijām, nepieciešams organizēt mācības ar tām apieties, kā arī nepieciešamības gadījumā līdzfinansēt viedierīču un programmnodrošinājuma iegādi.
- Nav iespējams īstermiņā pilnībā atrisināt problēmas, kas saistās ar bezpajumtniekiem, kuri izmanto liftus un specializētās tualetes, lai pārnakšnotu, nomazgātos, kā arī to, ka tualetēs raksturīgi vandālisma gadījumi. Tomēr tas nevar kalpot par attaisnojumu šo tualešu ilgstošai nepieejamībai. Problēma ir risināma, tualetes operatīvi savedot kārtība, nodrošinot tās tādā skaitā un blīvumā, lai kādas vienas nefunkcionēšana neradītu būtiskas problēmas. Paralēli iespējams apsvērt iespēju nodrošināt brīvpieejas dušas vietās, kur ir augtāka bezpajumtnieku koncentrācija.
- Nepieciešams daudz plašāk nodrošināt interešu izglītības iespējas personām ar kustību traucējumiem – problēma lielā mērā saistās ar nepieejamu vidi vietās, kur šie pakalpojumi tiek nodrošināti. Tāpat jāpaplašina skolu tīkla pieejamība, lai pieejamās skolas Rīgā būtu izvietotas vienmērīgāk, bet perspektīvā nepieciešams nodrošināt visu izglītības iestāžu pieejamību. Skolu vides pieejamībai būtu jābūt vienai no prioritātēm, lai no vienas puses, laicīgi integrētu cilvēkus ar invaliditāti sabiedrībā, no otras puses jau no bērnības veicinātu sabiedrības iecietību, toleranci un izglītošanu.
- Rīgas pašvaldībai un tās struktūrvienībām jāpārskata un jāpilnveido savas mājaslapas atbilstoši MK noteikumiem Nr. 445 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”, kā arī jāveic to ikgadējs monitorings.

Rekomendācijas

Citi īpašnieki

- Lai motivētu īpašniekus nodrošināt vides pieejamību savās ēkās, kā risinājums varētu kalpot līdzfinansējums. Vairāki pētījuma dalībnieki kā potenciāli veiksmīgu mehānismu minēja finansējuma programmu, kas līdzinātos Rīgā organizētajam līdzfinansējumam māju fasāžu renovēšanai. Potenciālajiem finansējuma saņēmējiem būtu iespējams organizēt arī izglītojošus pasākumus vides pieejamības jautājumos.
- Ņemot vērā ilgstošo būvprojektu apstiprināšanas procesu, viens no risinājumiem var būt arī to projektu izskatīšana ārpus rindas, kuros paredzēti efektīvi vides pieejamības risinājumi. Tāpat ir apsverama tipveida projektu izstrāde, kā tas ir ar kafejnīcu terasēm, piemēram, tāds risinājums kā mobilas, no tipveida elementiem sastāvošas uzbrauktuves, kuras iespējams izīrēt ēku īpašniekiem tur, kur citi risinājumi nav iespējami. Vēl viens motivators varētu būt ikgadēju balva par labāko vides pieejamības risinājumu Rīgā.
- Rīgā ir diezgan daudz tipveida dzīvojamo māju. Līdzīgas mājas sastopamas arī kaimiņvalstīs. Tām ir iespējams izstrādāt tipveida vides pieejamības risinājumus vai arī paņemt tos no kaimiņvalstīm, ja tur šādi risinājumi jau ir izstrādāti. Tas ļautu ievērojami samazināt izdevumus projektēšanai, kā arī uzlabot vides pieejamību uzreiz lielākam skaitam daudzdzīvokļu ēku.

Rekomendācijas

Citi īpašnieki

- Šobrīd netiek rekomendēti risinājumi, kas ietver soda sankcijas. Svarīga ir sabiedrības un ēku īpašnieku pozitīva attieksme pret personām ar invaliditāti, kā arī vides un pakalpojumu pieejamību. Tas var veicināt jēgpilnu, funkcionālu risinājumu meklēšanu, nevis formālu prasību izpildi minimāli iespējamajā līmenī. Soda sankcijas ir efektīvi piemērot tad, ja sabiedrība jau kopumā ir iekļaujoša un lielākā daļa objektu ir pieejami, pret tiem, kas pieejamību nenodrošina, kaut arī tas ir iespējams.
- Ņemot vērā kompetences trūkumu par vides pieejamības risinājumiem, efektīvs veids, kā padarīt vides pieejamības risinājumus maksimāli veiksmīgus, varētu būt ekspertu piesaiste no nevalstiskajām organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti. Viņu lomai jābūt vai nu konsultatīvai vai arī, ja kādas no šīm organizācijām iegūst tiesības izvērtēt būvprojektu atbilstību un sniegt saistošus atzinumus, tad tās jāizvēlas iepirkuma rezultātā, izvirzot noteiktus kompetences kritērijus un atbildību. Šis pakalpojums būtu pilnībā finansējams no Rīgas domes līdzekļiem, kā arī iepirkuma uzvarētāji noteiktā laika posmā nedrīkstētu saņemt finansējumu no tām organizācijām, kuru projekti ir izvērtēti. Organizāciju, kas pārstāv personas ar invaliditāti, iesaiste ļautu ieviest vides pieejamības risinājumus pēc būtības – tas ir, nevis orientēties tikai pēc formalizētām prasībām, bet gan pēc tā, vai risinājums ir funkcionāls.
- Papildus tam nepieciešams informēt sabiedrību, bet jo īpaši ēku īpašniekus un projektu realizētājus, par vides pieejamības risinājumiem, to, kā tie funkcionē un kā tos atpazīt. Īpaši nepieciešams akcentēt risinājumus, kas orientēti uz personām ar redzes un dzirdes traucējumiem. Būtu nepieciešams izveidot vides pieejamības nodrošināšanas, piemēram, pandusu, liftu, santehnikas, datu bāzi.

Rekomendācijas

Tiesību akti

- Būtiski ir atrisināt jautājumu par elektroskūteru pārvietošanos un novietošanu Rīgas ielās, lai nebūtu apdraudējuma pārējām personām, kas atrodas uz ielas, bet jo īpaši vājredzīgajiem un neredzīgajiem. Tāpat nepieciešams pilnveidot regulējumu, kā rīkoties ugunsgrēka gadījumā, jo tas ir pretrunā ar moderniem risinājumiem un kavē vides pieejamību. Šajā un citos jautājumos, ko regulē valsts, nepieciešams rosināt vai nu risinājumu valsts līmenī vai arī iegūt nepieciešamo tiesību deleģējumu.
- Ļoti būtiski ir izstrādāt kārtību un kritērijus, kādos gadījumos būvnormatīvu tehnisko prasību ievērošana uzliek būvniecības ierosinātājam nesamērīgu vai nepamatotu slogu, kā pamatu izmantojot direktīvas (ES) 2019/882 “Par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām” VI pielikumā noteikto.
- Tikpat svarīgi ir izstrādāt kārtību par vides pieejamības nodrošināšanu vēsturiskajā centrā, renovējot un rekonstruējot ēkas, kā arī pilnveidojot infrastruktūru.

Mājaslapu dizaina piemēri

lesūtne - projekta.atk x | lesūtne (2 811) - evija x | Pieraksts | Pilsfonības u x | Facebook x | (5) WhatsApp x | Elektronisko iepirkum x | iRobot = 3+ ģimenēm x | BRIMNES kumode ar x | RD Labklājības depart x

Id.riga.lv/lv/kontakti.html

RDLD - LV / DEPARTAMENTS / RD Labklājības departamenta kontakti

Par mums
Projekti
RD Labklājības departamenta pētījumi
Informācija zīmju valodā
Granta programmas "Sociālās atstumtības riska grupu nodarbinātības veicināšana Rīgā" projektu konkurss
Normatīvie akti
RD Labklājības departamenta kontakti
Aktualitātes sociālajā jomā
Par vakcināciju
Preses relīzes
Aktualitātes
Lietotu apģērbu/apavu pieņemšanas un nodošanas vietas Rīgā
Bezmaksas informācija
Noderīgas saites

Kontakti Drukāt

Mūsu adrese
Baznīcas ielā 19/23,
Rīga, LV – 1010

Saziņai
Tālrunis: 67105151
E-pasts: dl@riga.lv
E-adrese

Lasīt vairāk par e-adresi un e-Parakstu!

Darba laiks
Pirmdienās no plkst. 8.30 – 17.00
Otrdienās, trešdienās, ceturtdienās no plkst. 8.15 – 17.00
Piektdienās no plkst. 8.15 – 16.00
Pirmssvētku dienās darba laiks saīsināts par 2 stundām

Bezmaksas informatīvais tālrunis 80005055

Zvanot pa Rīgas domes Labklājības departamenta bezmaksas informatīvo tālruni 80005055, Rīgas iedzīvotāji var saņemt informāciju par sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem galvaspilsētā, piemēram, par Rīgas Sociālā dienesta sniegto atbalstu, trūcīgas vai maznodrošinātas māsaimniecības statusu, GMI, aprūpi mājās, dzīvokļa pabalstu, siltā ēdiena izsniegšanas vietām, pārtikas pakām utt. **Ja jautājumi nav saistīti ar sociālo atbalstu (informācija par VSAA, VID utt.), tad aicinām zvanīt uz konkrētās iestādes kontakttālruni un neaizņemt telefona līniju!**

Windows taskbar: Heavy snow, 10:10, 14.12.2022

Mājaslapu dizaina piemēri

The screenshot shows a web browser window displaying the website for the Riga City Department of Social Services. The browser's address bar shows the URL: `ld.riga.lv/lv/paklautibas-iestades/rigas-domes-socialais-dienests/dienas-centri-berniem-un-jauniešiem.html`. The website header includes the Riga City Coat of Arms, the text "RĪGAS DOMES LABKLĀJĪBAS DEPARTAMENTS", a search bar with the text "Meklēt...", and social media icons for Facebook, YouTube, and Instagram. A navigation menu below the header lists: "DEPARTAMENTS", "PAŠVALDĪBAS IESTĀDES", "SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA", "PAKALPOJUMI", and "KONTAKTI", along with a phone number "8000 50 55".

A wide banner image shows a panoramic view of Riga, Latvia, featuring the Riga Dome Cathedral and the Riga Radio and TV Tower. Below the banner is a breadcrumb trail: "RDL - LV / PAŠVALDĪBAS IESTĀDES / Rīgas Sociālais dienests / Dienas centri un Kopienas centrs / Dienas centri bērniem un jauniešiem".

Two service center listings are displayed:

- Dienas centrs "Vecmīlgrāvis"**
Emmas iela 3, Rīga, Informatīvais tālrunis: 67181515
Kontakti un darba laiki:
Pirmdien 8:30-18:00
Otrdien-Ceturtdien 8:30-17:00
Piektdien 8:30-16:00
- Dienas centrs "Kamene"**
Salnas iela 2, Rīga, Informatīvais tālrunis: 67181236
Kontakti un darba laiki:
Pirmdien 8:30-18:00
Otrdien-Ceturtdien 8:30-17:00
Piektdien 8:30-16:00

At the bottom of the page, a map of Riga is shown with a white information box overlaid. The text in the box reads: "Rīdiznieki, uzzini vairāk par Rīgas pašvaldības sociālo palīdzību (pabalstiem) un sociālajiem pakalpojumiem. Zvani pa BEZMAKSAS informatīvo tālruni 80005055! Sociālā darba speciālistu pakalpojumi ir bez maksas un konfidenciāli!"

Mājaslapu dizaina piemēri

The screenshot displays the website for the Riga City Council (Rīgas Dome). The browser's address bar shows the URL riga.lv/lv/ratsnama-apmeklesanas-kartiba. The website header includes the Riga City Council logo and navigation links: Pašvaldība, Pilsēta, Pakalpojumi, Jaunami, and Kontakti. A search bar and language selection options are also present.

On the left side, a vertical navigation menu lists the following items:

- Pašvaldības kontakti
- Pašvaldības struktūra
- Darbinieku kontakti
- Rīgas domes deputātu kontakti
- Medijiem
- Rātsnama apmeklēšanas kārtība**
- Rīgas Apkaimju iedzīvotāju centrs
- Rīgas domes konti
- Viegli lasīt

The main content area features a large photograph of the Riga City Hall building. Below the image, the text reads: "Rātsnama apmeklējumam ir jāpiesaka Rātsnama apmeklētāja caurlaide."

Below this text is a section titled "RĀTSNAMA APMEKLĒTĀJU CAURLAIŽU PIETIEIKŠANAS KĀRTĪBA:" followed by a list of instructions:

- Lai apmeklētu Rīgas pašvaldības amatpersonas vai darbiniekus, apmeklējumam jāpiesakās pie attiecīgās amatpersonas vai darbinieka un pēc apmeklējuma apstiprināšanas, darbinieks vai amatpersona pieteiks Rātsnama apmeklētāja caurlaidi, kura Jums tiks izsniegta.
- Lai apmeklētu Rīgas domes un Rīgas domes komiteju sēdes, jāpiesaka Rātsnama apmeklētāja caurlaide, nosūtot informāciju par apmeklētāju (vārds, uzvārds, personas koda otrā daļa, apmeklējuma mērķis – Rīgas domes sēde, apmeklējuma datums un laiks) uz e-pastu ratsnams@riga.lv vai ierodoties klātienē Apkaimju iedzīvotāju centrā, Rātsnama 1.stāvā. Atgādinām, ka Rīgas domes sēdes un Rīgas domes komiteju sēdes var [skatīties tiešraidē](#).
- Caurlaides var saņemt, uzrādot personu apliecināšanas dokumenta, transportlīdzekļu vadītāja apliecības, citas valsts pārvaldes iestādes izsniegta darba apliecības, kurā ir norādīts personas kods. Rīgas domes

On the right side, there is a chatbot interface with a blue header and a white body. The chatbot's name is "Zintis". The chat messages are:

Zintis: Sveiki, vai Rātsnams ir pieejams cilvēkiem ratiņkrēlā?

User: Rīgas pašvaldības iestādēs darbs iespēju robežās tiek organizēts attālināti. Arī klientu apkalpošana tiek veikta attālināti, atsevišķās iestādēs un uzņēmumos klienti tiek pieņemti pēc iepriekšēja pieraksta. Ierodoties uz pieņemšanu klātienē, klientam obligāti ir jālieto mutes un deguna aizsargs.

Zintis: Uzzināt vairāk

At the bottom of the chatbot interface, there is a text input field with the placeholder "Ierakstiet savu ziņu..." and a blue send button. Below the input field, it says "Veidots platformā hugo.lv".